

Історія театрального мистецтва

2–4 класи

Програма курсу за вибором

Профіль: естетичний

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання, розвитку дітей та учнівської молоді загальноосвітніх навчальних закладів Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України, лист ІМЗО від 13.10.2016 №2.1/12-Г-767

Автор-укладач:

Зоя Ніязбаївна Ятчак, учитель курсу «Історія театрального мистецтва» КЗ «Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради

Рецензенти:

Микола Григорович Левченко, кандидат педагогічних наук, декан факультету культури і мистецтв Херсонського державного університету, професор, заслужений працівник культури України,

Олена Анатоліївна Сербіна, учитель вищої категорії, учитель-методист, учитель курсу «Традиції давньогрецького театру» КЗ «Навчально-виховний комплекс» «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради

Види діяльності та форми контролю

Клас	Семестр	Кількість годин на тиждень	Кількість годин на рік	Види занять і кількість годин	Форма контролю
2	I–II	2	70	Лекційні – 30 Практичні – 38 Вікторина – 2	Усне опитування – 1 Виконання творчих завдань – 1
3	I–II	2	70	Лекційні – 30 Практичні – 38 Вікторина – 2	Усне опитування – 1 Виконання творчих завдань – 1
4	I–II	2	70	Лекційні – 30 Практичні – 38 Вікторина – 2	Тести – 2

Пояснювальна записка

Розвиток індивідуальних здібностей школярів пов'язаний із залученням їх до продуктивної творчої діяльності. Цей процес охоплює всі етапи становлення особистості учнів молодшого шкільного віку, а також є підґрунтям розвитку ініціативності, самостійності, навичок самовираження, впевненості у власних силах. Формування цих якостей забезпечується, зокрема, ігровою діяльністю дітей, шляхом побудови відносин з однолітками та можливістю самореалізації. Дитина усвідомлює, що вона є не лише школярем, а й частиною товариства.

Участь у театралізованих іграх дає змогу дітям ознайомитися з навколишнім світом, його образами, фарбами, звуками; набути досвіду публічного виступу та творчої роботи. Перевтілення дітей у різні образи казкових персонажів забезпечує можливість висловити свої почуття словом та інтонацією, опанувати досвід моральної поведінки, вміння діяти згідно з моральними нормами.

Основу програми «Історія театрального мистецтва» для учнів 2–4-х класів становлять ідеї індивідуального підходу, а також повага до особистості дитини, віра в її здатності і можливості.

Актуальність навчальної програми зумовлена орієнтацією сучасної школи на виховання і розвиток творчої особистості, здатної нетрадиційно

розв'язувати наявні проблеми, відчувати прекрасне у різних видах мистецтва, навколишньому житті, а позитивне – у поведінці людей, орієнтуватися у швидко мінливих умовах сучасного світу.

У змісті програми акцентується на формуванні особистісних якостей учня початкової школи, розвитку його творчого потенціалу, вихованні високих моральних принципів та естетичних ідеалів, на стимулюванні пізнавальної активності.

Мета програми – ознайомлення дітей з історією театрального мистецтва як складової національної і світової культури; театральними термінами, особливостями різних театральних жанрів; засвоєння початкових знань акторської майстерності; залучення до участі в постановках казок, окремих сцен, етюдів. Виступи на шкільних святах допоможуть дітям розкрити свої здібності, реалізувати творчий потенціал, підготуватися до певної творчої діяльності.

Завдання курсу – виховання емоційно-позитивного ставлення до театрального мистецтва; розвиток уяви, пам'яті, фантазії, спостережливості; вміння триматися на сцені й викликати у глядачів емоційний відгук. А також виховання позитивного ставлення до спільних дій, розуміння емоцій інших людей, співчуття, співпереживання і згуртованості дитячого колективу.

Головне завдання курсу «Історія театрального мистецтва» – навчити дітей отримувати задоволення від своєї роботи і радити успіхам товаришів.

Цей курс орієнтований на виховання особистості з почуттям власної гідності, якій не властиві боязкість, невпевненість у собі, сором'язливість та «бар'єр комплексів». Участь у театральному фестивалі дає змогу учням стати відповідальними, дисциплінованими, відчувати «лікоть» партнера. Кожен урок охоплює якийсь новий елемент: гру, вправу або завдання.

Зазначимо: уроки театру використовуються не для підготовки дітей до акторських навчальних закладів, хоча у багатьох дітей наявні сценічні здібності. Важливим є вплив театру і всього, що з ним

пов'язано, на загальний інтелектуальний розвиток дітей.

Опанування програми курсу «Історія театрального мистецтва» допомагає дітям розумно і цікаво проводити свій вільний час і задовольнити потреби у творчій самореалізації.

Навчальна програма для 2–4-х класів складається з 70 год. на рік (2 год. на тиждень).

Програма охоплює теоретичні заняття, читання, репетиції. Формами контролю за результативністю навчання є усне опитування, показ вистав на щорічному театральному фестивалі, участь у конкурсах та концертах.

Репертуар добирається з урахуванням вікових особливостей учнів.

**Програма курсу за вибором
2 клас
70 год. (2 години на тиждень)**

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>Вступ. Мета і завдання курсу. Ознайомити дітей з правилами поведінки на заняттях курсу. Провести інструктаж із техніки безпеки.</p> <p>Основні відомості про театр. Театр – мистецтво. Визначення ролі театру в житті людей. Розкриття особливостей театру як процесу об'єднання різних видів мистецтва</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про норми поведінки на сцені і в глядацькій залі; • пояснює та правильно застосовує терміни і поняття «театр», «актор», «мистецтво»; • вміє визначити своє ставлення до казкових персонажів
7	<p>Культура й мистецтво людей за первісних часів. Уявлення первісних людей про навколишній світ. Основні відомості про життя та побут людей за первісних часів. Показати прикладний характер знань давньої людини, зв'язок релігійних уявлень із господарською діяльністю наших предків.</p> <p>Джерела театру в магічних ритуалах первісної людини. Розкрити значення ритуальних танців (мисливські, тотемні, військові)</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • має початкові уявлення про поняття «релігія», «тотем», «шаман», «ідол», «язичництво», «культ предків», «жертва», «обряд»; • розповідає, якими знаннями володіли перші люди; • пояснює, як виникли релігійні вірування; • користується бібліотечним фондом школи
8	<p>Історія античної культури. Міфологія – найдавніша форма світогляду. Дати уявлення про побут, релігійні вірування давніх греків і особливості формування культури Давньої Греції. Поняття про міф як оповідь про життя давніх греків, безсмертних богів і духів, подвиги героїв, неіснуючих тварин і неймовірних явищ.</p> <p>Культ Діоніса. Легенда – це художній вимисел на основі історичних подій, що відбувалися в далекому минулому.</p> <p>Театр Діоніса в Афінах. Ознайомлення з особливостями виникнення, облаштування та функціонування давньогрецького театру.</p> <p>Вікторина «Давньогрецький театр»</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • розповідає про причини появи міфів; • пояснює поняття «античність»; • описує умови життя давніх греків; • висловлює власне ставлення до вчинків міфічних героїв; • переказує сюжет легенди про Діоніса; • описує особливості гри акторів, роль хору у виставах, призначення маски і костюма акторів; • розповідає свій улюблений міф; • дає чіткі відповіді на запитання вікторини; • користується бібліотечним фондом школи

3	Театральний словник. Знайомство з театральними професіями: актор, режисер-постановник, художник, декоратор, костюмер, гример, бутафор, суфлер	Учень (учениця): • складає невеликі розповіді про працю людей у театрі
10	Вправи, етюди. Сценічний рух. Пантоміма. Ознайомлення з немовними засобами виразності мови (жест, міміка). Сценічна мова. Дикція. Чіткість вимови звуків. Сценічна увага. Вправи на загальну увагу. Етюди на імпровізацію. Урок-конкурс	Учень (учениця): • виконує одиночні етюди; • виконує дихальні й артикуляційні вправи; • виконує дії під розповідь учителя; • виконує етюдні замальовки; • уміє міняти висоту й силу звучання голосу; • самостійно готує етюд
38	Робота над виставою. Робота з художнім матеріалом. Проба на роль. Робота з текстом. Робота над епізодами. Репетиції постанови. Прем'єра вистави	Учень (учениця): • вміє працювати з текстом; • вміє орієнтуватися у визначеному просторі; • виразно читає текст п'єси; • висловлює і пояснює свої погляди щодо вчинків персонажів; • виступає перед глядачами у школі
2	Підсумок. Узагальнення і систематизація навчального матеріалу. Проведення вікторини «Театральні професії»	• дає чіткі відповіді на запитання вікторини за темою «Театральні професії»



Література

1. *Античная* цивилизация. – М.: Наука, 1973. – 169 с.
2. *Всемирная* история: учебник для вузов / под ред. акад. Г.Б. Поляка, проф. А.Н. Марковой. – М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1997. – 496 с.
3. *Древние* греки / под. ред. Дж.Казелли, тексты Р.Росси, С.Козелли. – Харьков: Ранок, 2004. – 88 с.
4. *Кун Н.А.* Мифы Древней Греции: 12 подвигов Геракла / Н.А. Кун. – М.: Эксмо, 2015. – 96 с.
5. *Кутьмин С.П.* Краткий словарь театральних терминов для студентов режиссерской специализации / С.П. Кутьмин; ТГИИК; каф. реж. театр. представлений и празднеств. – Тюмень, 2003. – 57 с.
6. *Любимов Л.Д.* Искусство Древнего мира / Л.Д. Любимов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: АСТ: Астрель, 2005. – 234 с.
7. *Мифы* Древней Греции. Герои Эллады / пересказ В.В. Смирновой; ил. В.В. Лапина; оформл. А.М. Ефремова. – М.: ЗАО «РОСМЕН ПРЕСС», 2007. – 183 с.
8. *Першиц А.И.* История первобытного общества / А.И. Першиц, А.П. Монгайт, В.П. Алексеев. – 5-е изд. – М.: Высшая школа, 2001. – 318 с.
9. *Синельченко В.Н.* В мире мифов и легенд. Популярная энциклопедия / В.Н. Синельченко, М.Б. Петров. – СПб.: Диамант, 1998. – 576 с.
10. *Словарь* античности. – М.: Прогресс, 1989. – 704 с.
11. *Современный* словарь-справочник: Античный мир. – М.: Олимп ООО «Издательство АСТ», 2000. – 480 с.
12. *Токарев С.А.* Ранние формы религии / С.А. Токарев. – М.: Политиздат, 1990. – 622 с.
13. *Я познаю* мир. Религии: Детская энциклопедия / авт.-сост. О.А. Могила, С.В. Чумаков. – М.: АСТ, 1998. – 576 с.

**Програма курсу за вибором
3 клас
70 год. (2 години на тиждень)**

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
2	<p>Вступ. Мета і завдання курсу. Ознайомити дітей з правилами поведінки на заняттях курсу. Провести інструктаж із техніки безпеки. Театр – мистецтво синтетичне. Сформувати поняття, що театральне мистецтво об'єднує декілька видів мистецтв і тому називається синтетичним, що означає «поєднувальний»</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає норми поведінки на сцені; • опанував культуру глядацької поведінки; • розуміє, що таке театр, у чому його відмінність від інших видів мистецтва; • наводить приклади вистав драматичного і лялькового театру
15	<p>Народні джерела театру. Наші предки – слов'яни. Загальна інформація про господарство, побут, спосіб життя та релігійні вірування слов'ян. Міфологія давніх слов'ян. Ознайомлення з міфічними релігійними віруваннями стародавніх слов'ян. Землеробські культу. Ярило – слов'янське божество сонця. Колядки – величальні обрядові пісні. Масниця – проводи зими. Свято врожаю. Дати уявлення про релігійні вірування носіїв землеробських та скотарських культур. Розвиток вітчизняного театру. Ознайомлення з історією обрядового пратеатру; розкриття сутності стародавніх народних ігор, свят і ритуалів. Язичницька духовна верства. Загальна інформація про слов'янське жрецтво, служителів язичницького культу. Театральні елементи в іграх та обрядах. Обряд весілля – перша побутова народна драма. Ознайомлення з драматургією обряду, діями сценічного характеру, з чіткою регламентацією ролей. Скоморохи. Мистецтво скоморохів – започаткування драматичного, музичного, лялькового театру, циркового мистецтва. Вікторина «Слов'янський пантеон»</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • розповідає про основні заняття давніх слов'ян; • пояснює та правильно застосовує поняття «рід», «родина», «історія України»; • розуміє значення понять «капище», «ритуал», «язичництво», «ідол»; • описує особливості язичницьких свят, пов'язаних із землеробськими роботами; • наводить приклади українських календарних свят та ігор, а також визначає театральні елементи в них; • знає пояснення терміна «обряд»; • визначає роль музики, пластики, танцю, сюжету, атрибутики як мистецьких складових обрядів та ігор; • має початкові уявлення про діяльність волхвів, відунів, віщунів, знахарів; • має уявлення про послідовність дій старовинного обряду; • називає головні дійові особи весільної обрядовості; • виявляє зв'язок сучасного весілля із старовинним; • висловлює враження і власне ставлення до мистецтва скоморохів; • орієнтується в поняттях «мандрівний театр», «скоморох»; • самостійно добирає і читає дитячі книжки на рекомендовану вчителем тематику; • дає чіткі відповіді на запитання вікторини
3	<p>Театральний словник. Ознайомлення з театральними термінами (театр, спектакль, драматург, режисер, актор, сценарграф, звукорежисер, реквізитор, освітлювач, хореограф, композитор)</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • вміє складати невеликі усні оповідання про театр з використанням театральних термінів

10	<p>Вправи, етюди. Сценічний рух. Правильна постава тіла. Хода. Сценічна мова. Дикція. Чіткість вимови звуків. Сценічна увага. Вправи для розвитку сценічної уваги. Етюди на імпровізацію. Робота з уявними предметами. Вправи з уявним партнером. Урок-конкурс</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • виконує сценічний етюд; • будує діалог з обраним партнером; • визначає події епізодів; працює в парах; • виконує етюдні замальовки; • вміє взаємодіяти з партнерами на сцені
38	<p>Робота над виставою. Робота з художнім матеріалом. Проба на роль. Робота з текстом. Робота над епізодами. Репетиції постанови. Прем'єра вистави</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • висловлює власне ставлення до змісту п'єси; • погоджує свої дії з іншими дітьми; • висловлює і пояснює свою точку зору щодо вчинків персонажів; • вміє орієнтуватися у визначеному просторі; • виступає перед глядачами у школі
2	<p>Підсумок. Узагальнення і систематизація навчального матеріалу. Вікторина «Абетка театрала»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • аргументує думку щодо ролі театрального мистецтва у власному житті; • дає чіткі відповіді на запитання вікторини з теми «Абетка театрала»

Література

1. *Абалкин Н.А.* Рассказы о театре / Н.А. Абалкин. – М.: Мол. гвардия, 1981. – 303 с.
2. *Актёрский* тренинг для детей. – М.: АСТ Астрель, 2012. – 352 с.
3. *Алянский Ю.Л.* Азбука театра / Ю.Л. Алянский. – М.: Современник, 1998. – 238 с.
4. *Афанасьев.* Поэтические взгляды славян на природу: в 3-х томах. – Т. 1. – М.: Современный писатель, 1995. – 416 с.
5. *Баженова А.Н.* Легенды и боги древних славян / А.Н. Баженова. – М.: Алгоритм, 2013. – 57 с.
6. *Белинский В.Г.* О театре: очерки / В.Г. Белинский; сборн. подгот. Ю.Гаецкий. – М.: Дет. лит., 1982. – 94 с.
7. *Гаврилов Д.А.* Боги славян. Язычество. Традиция / Д.А. Гаврилов, А.Е. Наговицын. – М.: Рефл-Бук, 2002. – 464 с.
8. *Знойко О.П.* Міфи Київської землі та події стародавні. Наук.-попул. ст., розвідки: Для ст. шк. віку / Передмова В.Р. Коломійця. – К.: Молодь, 1989. – 304 с: іл.
9. *Іванченко М.М.* Дивосвіт прадавніх слов'ян / М.М. Іванченко. – К.: 1991. – 169 с.
10. *Капица Ф.С.* Тайны славянских богов / Ф.С. Капица. – М.: РИПОЛ классик, 2007. – 416 с.
11. *Костомаров М.І.* Слов'янська міфологія / М.І. Костомаров. – К.: Либідь, 1994.
12. *Кутьмин С.П.* Краткий словарь театральных терминов для студентов режиссерской специализации / С.П. Кутьмин; ТГИИК; каф. реж. театр. представлений и празднеств. – Тюмень, 2003. – 57 с.
13. *Петраудзе С.С.* Детям об искусстве. ТЕАТР / С.С. Петраудзе. – М.: Искусство, XXI век, 2014. – 96 с.

14. *Плачинда С.П.* Словник давньоукраїнської міфології / С.П. Плачинда. – К.: Укр. письменник, 1993. – 63 с.
15. *Пространство* театра // Искусство. – 2003. – №4. – С. 14–16.
16. *Рыбаков Б.А.* Язычество древних славян / Б.А. Рыбаков. – М.: Наука, 1981. – 608 с.



**Програма курсу за вибором
4 клас
70 год. (2 години на тиждень)**

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p>Вступ. Правила етикетної поведінки під час екскурсії. Театр – особливий вид сценічного мистецтва. Екскурсія до Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Миколи Куліша</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміє, як поводитися під час екскурсії; • пояснює та правильно застосовує театральну термінологію
8	<p>Розвиток українського театру. Ознайомлення з різновидами українського театрального мистецтва: шкільна драма, вертеп, релігійна драма. Розвиток шкільної драми в Україні. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку національного театру. Розкрити значення шкільної драми для духовного і музичного виховання студентів та учнів духовних академій і семінарій. Драматурги шкільного театру. Дати уявлення про розвиток шкільної драми, її значення для церковних і світських навчальних закладів, у яких сценічні вистави є обов'язковими для засвоєння латини. Театральна діяльність Феофана Прокоповича. Життя і творчість. Вклад у розвиток українського театрального мистецтва. Вертеп. Особливості української вертепної драми. Ознайомлення з будовою театру-вертепу, змістом сюжетів, зовнішнім виглядом ляльок (маріонеток)</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає особливості шкільної драми, вертепу, релігійної драми; • визначає роль шкільного театру; • розкриває педагогічне призначення шкільної драми; • знає визначення поняття «інтермедія»; • пояснює, чим займалися «мандрівні дяки»; • вміє формулювати висновки щодо діяльності Ф.Прокоповича; • має уявлення про вертеп; • називає героїв вертепної драми; • характеризує персонажів, оцінює їхні вчинки; • описує зміст сюжетів вертепної драми
7	<p>Сучасний театр. Драматичний театр. Музичний театр (опера, балет, оперета, мюзикл). Ляльковий театр. Дати уявлення про театр, особливості внутрішнього облаштування і зовнішнього вигляду. Бесіда з дітьми. «Я на сцені шкільного театру». Глядацька культура. Опанування правил поведінки у громадських місцях. Вікторина «Види театру»</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • орієнтується у різновидах вистав; • пояснює спільне та відмінне; • самостійно розрізняє, визначає, обґрунтовує елементарні жанрові ознаки театру; • визначає роль актора в театрі; • використовує театральну термінологію; • ділиться особистими враженнями від виступу на шкільній сцені; • вміє оцінити різні моделі поведінки; • наводить приклади ввічливого поводження в театрі; • чітко відповідає на запитання вікторини; • користується бібліотечним фондом школи
4	<p>Театральний словник. Ознайомлення з театральними термінами та їх значенням (сцена, партер, ложа, амфітеатр,</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає значення слів із театального словника;

	бельетаж, балкон, завіса, падуга, задник, куліси, софіти)	• вміє скласти невеликі усні оповідання про театр з використанням театральних термінів
10	Вправи, етюди. Сценічний рух. Пластичне відображення думок і почуттів. Сценічна мова. Дикція. Чіткість вимови звуків. Сценічна увага. Вправи для розвитку сценічної уваги. Етюди на імпровізацію. Робота з уявними предметами. Вправи з уявним партнером. Урок-конкурс	Учень (учениця): • виконує індивідуальний сценічний етюд; • працює над чистотою власної дикції; • вміє поєднувати звуки та рухи; • виконує індивідуальні, парні, групові етюди; • вміє взаємодіяти з партнерами на сцені; • розвиває комунікативні здібності
38	Робота над виставою. Робота з художнім матеріалом. Проба на роль. Робота з текстом. Робота над епізодами. Репетиції постанови. Прем'єра вистави	Учень (учениця): • висловлює власне ставлення до змісту п'єси; • погоджує свої дії з іншими дітьми; • обґрунтовує свої міркування щодо вчинків персонажів; • вміє орієнтуватися у визначеному просторі; • виявляє емоційність сприймання театральних вистав; • виступає перед глядачами у школі
2	Підсумок. Узагальнення і систематизація навчального матеріалу. Вікторина «Герої міфів та казок»	Учень (учениця): • дає аргументовані відповіді на запитання тестів; • чітко відповідає на запитання вікторини; • аргументує власну думку щодо ролі театального мистецтва у власному житті

Література

1. *Богуславский В.В.* Славянская энциклопедия XVII в.: в 2-х томах / В.В. Богуславский. – М.: ОЛМА ПРЕСС ОАО ПФ «Красный пролетарий», 2004. – 442 с.
2. *Гозенпуд А.А.* Краткий оперный словарь / А.А. Гозенпуд. – К.: Музична Україна, 1986. – 247 с.
3. *Дубина Л.* Викладання мистецьких дисциплін з елементами театральної педагогіки / Л.Дубина // Мистецтво та освіта. – 2001. – №4. – С. 25–28.
4. *Дьячкова Т.В.* Вас приглашают в школьный театр / Т.В. Дьячкова, А.А. Кияновский, С.Н. Санько. – Херсон: Джерела, 1998. – 102 с.
5. *Культура українського народу:* Навч. посібник / В.Н. Русанівський, Г.Д. Вервес. – К.: Либідь, 1994. – 272 с.
6. *Кутьмин С.П.* Краткий словарь театральных терминов для студентов режиссерской специализации / С.П. Кутьмин; ТГИИК; каф. реж. театр. представлений и празднеств. – Тюмень, 2003. – 57 с.
7. *Лозко Г.С.* Українське язичництво / Г.С. Лозко. – К.: Укр. центр. духов. культури, 1994. – 96 с.
8. *Новиков А.О.* З історії українського театру / А.О. Новиков – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
9. *Современный словарь-справочник по искусству* / науч. ред. и сост. А.А. Мелик-Пашаев. – М.: Олимп: ООО «Издательство АСТ», 2000. 816 с.
10. *Станиславский К.* Искусство представления: классические этюды актерского тренинга / К.Станиславский. – СПб.: Азбука, Азбука Аттикус, 2015. – 192 с.
11. *Українська культура: історія і сучасність:* Навч. посібник / За ред. С.О. Черепанової. – Львів: Світ, 1994. – С. 268–287.